

Филип Жакоте
РОМАНДСКА ПОЕЗИЈА

повеља

Едиција
Повеља

Библиотека
ПОСЛЕ ВАВИЛОНА
књига осма

Уредници
ЖИВОРАД НЕДЕЉКОВИЋ
ДЕЈАН АЛЕКСИЋ

Филип Жакоте

РОМАНДСКА ПОЕЗИЈА

антологија швајцарске поезије
француског говорног подручја

С француског Дејан Илић

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ“
КРАЉЕВО
2016

Наслов изворника:

Die Lyrik der Romandie © 2008 Nagel & Kimche, München

© за српски језик *Народна библиотека „Стефан Првовенчани“*

© of the translation: *S. Fischer Foundation* by order of TRADUKI

Издавање овог дела подржао је ТРАДУКИ, књижевна мрежа коју чине Савезно министарство за европске и интернационалне послове Аустрије, Министарство иностраних послова Немачке, Швајцарска фондација за културу „Про Хелвеција“, „КултурКонтакт Аустрија“, Гете институт, Јавна агенција за књигу Републике Словеније, Министарство културе Републике Хрватске и Фондација „С. Фишер“.

Шарл Фердинан Рамиз
1878–1947.

Веома је тешко замислити данас шта је представљала четрдесетих година, за једног младог валденшког писца који је почињао да објављује, фигура Рамиза: кад бисте га видели како у даљини пролази улицама Лозане, имали бисте утисак да сте опазили полубога. У то време већ сам прочитао готово сва његова дела; али фама о њему као о строгом човеку није подстицала стидљивог младића да га посети.

Рамиз је, сасвим извесно, наш највећи писац; улазак, иако прилично закаснео, његових романа у колекцију "Pléiade" коначно му додељује место које заслужује. Али Рамиз никада није био лирски песник у правом смислу речи – *Petit Village* с његових почетака не представља га у правом светлу; романијер, пре, веома посебан, близак епском или драмском песнику, и понекад нека врста визионара напајаног Библијом: у основи, велики прозаиста.

Да ипак не би изостао из ове књиге, одабрао сам делове *Chant de notre Rhône* из 1920, где се може наићи на далеки ехо његовог дивљења, док је још био веома млад писац, поетским прозама Мориса де Герена: белканто похвале који ће двадесет година касније имати чудесан наставак у *Testament du Haut-Rhône* Мориса Шапаза.

ПЕСМА НАШЕ РОНЕ

Тамо доле, рођена из глечера: ево најпре порекла.

То је та пространа каменита долина, с падином лишеном своје плоти под кожом сликаном и преликаном, печеном и препеченом од сунца, где човек често застане, у сенци неког од ових борова што овде расту, са сунцобранима од гра на недовољно отвореним и малко накривљеним, тамнозелени премаз на тамноплавом премазу: одавде смо је гледали, с дна ове долине, док је текла још увек бела попут ледничких вода што као да су од млека.

На овом равном дну долине био је пут, на овом равном дну био је прави правцати пут, на овом равном дну била је пруга; на овом равном дну био је и тај привидан пут, шири, вијугавији, са својим хировима, много шири, са својим фантазијама, што је наједном скретао у страну, савијајући, потом изнова ишао уз планину, као тражећи сенку, потом изнова право пред себе.

Села су се пљоштимице простирала уз оштре литице.

Трнови стена посвуда су пробадали ту пешчану кору.

И долази град, два велика стеновита трна стоје са стране; већ је сваки носио, већ је сваки имао властити венац озидан каменом, један тврђава господарева, други кућа Божја.

И, ево, одавде, посвуда око мене и испод мене, виногради; ору у њима, због наводњавања, и копају рупе у које полагају саднице да би се сокови подмладили, радећи напорно сред успона од сурваног шкриљца, и ових винограда једнако сурваних.

Падају, ови виногради, једни изнад других, нагињући се у разним правцима, с мајушним црним људима унутра, језика који не разумемо иако је наш – ја горе испод борова, а ту одмах почиње литица, оголелост местâ где је превише сунца и нешто је земље било те је пренета, па су остале само кости.

Када би ми звоњава стизала, тих вечери и тих јутара и тих поднева са звонима, тих бескрајних недеља, тих празника; читав би предео, због празникâ и недеља, почињао да говори гласом звонâ, а и она би сама говорила и још говоре *langue d'oc*¹, језиком којим говоре људи; првим дијалектом *langue d'oc*, на самом твојем извору, из твог извора, о Роно.

Зато си овде пре свега, али си овде и због много других ствари.

Исписујем овде пре свега твоје место рођења, настојећи да га покажем очима; то је овај каменити предео и потпуно осликан с једне стране, док друга баца сенку.

Цркве, старе и нове, мале и велике, цркве од камена, камен посвуда, винова лоза посвуда, овде већ терасе винограда, стари виногради, стари засади, *muscat, fendant, umagne, rèze, amigne*, једни над другима, у терасама и каскадама на северној страни (онде стена, онде голет): од самог твог почетка, потврђује се природа која се препознаје у казаним речима, учињеним гестовима, у боји коже женâ, у њиховим плетеницама тако затегнутим да подсећају на гроздове.

¹ Провансалски језик – Прим. њрев.

Горњи ток, и право пред тобом.

Бакарна шнала у коси. Имају мала стопала.

Руке за грубе и тешке послове, и грубе ципеле за та мала стопала и безоблични сиви хаџетак што пада свуда около онога што хоће да сакрије, упркос свему: јер сакрива превише; – спуштене главе, да ли зато да би се боље смејала, да ли зато што си стидљива? – она ставља главу међу руке и потом се одједном окреће, и потом клисне смејући вам се, о ти, што си имала косу као црно грожђе и направила сама те бакарне шнале; – дани с мисама, недеље с хармоником, забрањени плесови у сеницима тамо горе; – сећања, горњи ток, тамо доле где Рона почиње, предео који сам живео, предео који сам кушао у свим његовим производима (*amigne* што вам покреће врхове прстију, па вина нервозна како кажу овде, вина од укуса, као и вина од боја, *fendant* у одресцима боја пред вама) – сећања, горњи ток Роне, и право пред себе, у почетку; потом наједном скреће под правим углом између два гребена, тамо где је свети Мауруције убијен због своје вере, 22. септембра 286, с десет хиљада Мученика Тебанске легије; отада је једна базилика, и још је овде, која може да се види, која може да се разгледа, и њена ризница византијска, египатска, сиријска, све веома старе реликвије, бочице праве крви печатиране воском из времена Римљана, она сребрна глава, с прозорчићем како би се видела лобања, која подсећа на главу мумије, толико је овде све старо, а ипак је све ново, јер је све свеже и још неизречено, о прадревни, премлади пределу, прадревна Роно, све млађа.

* * *

И затим овај други континуитет, упркос свему, јер ће се неки стари живот, шта год да буде, наставити одоздо.

Божје сунце сијаће над нама, и Божја земља под сунцем је култивисана.

И биће култивисана. Истим биљем.

Истим биљем. Истим врстама култура распоређених тако да свака буде тамо где треба, у складу са климом и местом. Истим сортама пшенице, тамо где успева добро, истим садницама винове лозе, тамо где је виноград на свом месту. С истим ратарима који сваке године настављају круг годишњих доба, јер годишња доба због њих постоје, и они су људи календара, нагнути под сунчевим прекретницама, пуни поштовања према зодијачким знаковима отиснутим у црвеној боји, када се појављује Ован, потом је време за Бика.

Они који се настављају и не мењају се, међу стварима које се мењају, пошто им увек, како на небу тако и на земљи, следују исте нужности.

Они које волим, ти наши људи, они што су се вратили из винограда, они са обронака где расте винова лоза, и којима рано пролеће каже: „Пободи кочеве“, а лето им каже: „Кидај лишће“, и онда им каже: „Сумпориши“, јесен: „Обери и измуљај; а зима: „Сада би требало поправити зидиће“.

А свако им годишње доба каже: „Ради“. И као што се годишња доба редовно враћају, тако и они редовно раде, остаје им само да слушају.

Можда ће ово језеро ускоро бити за друге само врста великог резервоара енергије чија ће кубикажа бити израчуната, а његова запремина одржавана сталном игром брана: хоће ли га то онемогућити да баца, тамо где треба, потребну светлост и потребну топлоту.

Подигни ће му ниво, ако пожелете, те ће нарасти до шупљих стабала старих врба, која деца пуне облацима: и нимало неће окрњити његову боју?

Хоће ли учинити да ветар више не дуне, да таласи више не дођу, да стари виноградар, кад пожели, више не упали своју лулу од земље, док се пење уз степенице и застаје на кратко да одахне?

Тамо где су само неки елементи увек једнаки, лако је комбиновати.

Па, дакле, комбинујте у висини, комбинујте колико хоћете: доле се задржава та основа верности првим стварима која, уосталом, одобрава све ризике истраживања.

Оно што се мења, оно што се не мења, стопљеност и јединство и узајамна помоћ, све врсте корисности, за све врсте лепоте; лепо је само оно што је најпре настањено животом, а живот слободно циркулише непрестано стварајући нова пребивања и нова места пребивања.

Упркос свему, два древна лика стајаће крај колевке.

Дете које волимо заиста, волимо га због оног што јесте, не због оног што бисмо хтели да буде.

Шта год да буде, љубав остаје, та основа љубави остаје.

Човек ће и даље ићи жени; девојка се осмехује окренута младићу.

Промениће око нас чак и поимање простора и времена; али шта мари ако и даље живи то срце што од свега прави своју храну?

Ено њихових каблова и њихових цеви, њихових трансформатора, њихових брана; огроман вод од ливеног гвожђа везан је за падину планине и у ту сврху је разнета стена: послушај како ипак под боровима трепери мала музика хармоника.

Зато што је недеља, попели су се горе. Девојка се привија уз младића а младић свира хармонику.

Шест-седам девојака и толико младића, окрећу се скупа, као пре, привијени једно уз друго, док сија то жуто сунце тамо где је зелено, и где је сиво и где је ружичасто.

Ова борова стабла, тле, нешто траве, и између грана ти одломци неба као заставе.

Она погледа повремено преко његовог рамена и осмехне се; потом, поново озбиљна, труди се да испод своје сукње с великим фалтама уравнотежи своје ноге.

Потом се нагне малко у страну, превије се по средини свог тела, препусти се, постане терет; онда он мора да је придржи, али слатко је придржати је.

Она што има косу као црно грожђе и бакарну шналу што урања у косу.

Док се узноси ова мала музика што треперећи долази према вама међу боровима, тамо доле у овом каменитом пределу, где почиње да се беласа блистава река, и види се како измиче према западу.

А још даље према западу, изнад планина, неко је светло на небу; и онда се окрените према југу и назрите још даље, тамо, удно оне друге долине, миљама далеко (али дух их лако обухвати) коначну светлост што царује над великом морем.

Она се нагнула још више, дајући пример, још више, и све више, али умећу да је спречим да падне.

Стегнућу руке око ње, која више неће рећи не; полећи ћу је поред себе, ухватићу је за руку, и она ће попустити.

Још увек свирају своју малу музику; зачује се експлозија мине; свака је ствар у првом реду љубав.

Све се рађа само из љубави, и све се изводи из љубави; треба се само потрудити и упознати све врсте љубави.